

El nas i l'orella

L'olfacte és el sentit amb el qual percebem les olors i l'oida (que s'ha d'escriure amb dièresi a la i) el sentit amb el qual percebem, els sons. Però cap d'aquestes dues paraules no és, en l'actualitat, una paraula popular. De fet, quan ens deixem influir pels models del castellà, recorrem a sengles castellanismes: «l'olfatu» i «l'oidu». I quan ens expressem amb absoluta espontaneïtat, lliures d'influències estranyes, diem el nas i l'orella. Amb això, gairebé ja ho hem dit tot.

Algú podrà arguir, sens dubte, que el nas no és el sentit amb què es perceben les olors sinó l'òrgan d'aquest sentit, i que l'orella, anàlogament, no és el sentit amb el qual percebem els sons sinó el seu òrgan. I és ben cert que, en principi, nas i orella designen pròpiament els òrgans i no els sentits, i encara caldria afegir-hi, especialment la part externa d'aquests òrgans. Però el llenguatge popular ha ampliat el significat d'aquests noms fins a fer-los designar, també, els sentits respectius. Quan diem d'algú que té un bon nas o que té l'orella molt fina, ens referim, indubtablement, als sentits. I la normativa més estricta, representada pel Diccionari Fabra, recull aquests nous significats sense reserves.

Qui vulgui evitar els barbarismes a què ens hem referit sense haver de recórrer a formes que potser algú trobarà un xic detonants, per poc habituals, pot usar nas i orella ben lícitament: de fet, són legítims els qui ho fan sense haver-hi pensat mai. En els casos que convingui — en el llenguatge científic, quan calgui distingir explícitament entre l'òrgan i el sentit — ja saben que tenim olfacte i oida a la nostra disposició. Afegim-hi, encara, que nas té també el sentit figurat equivalent a «perspicàcia» (parlant d'un detectiu, d'un especulador, etc), contràriament al castellà que, en aquest cas, fa ús de la paraula «olfato».

ALBERT JANE